

ARAPÇADA KELİME OLUŞTURMA YÖNTEMLERİ VE ARAPÇA' NIN DİĞER DİLLER ARASINDAKİ YERİ¹

Yrd. Doç. Dr. Mahmut KAFES
Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi
D.D.E.B. Arap Dili ve Edebiyatı
mahmutkafes@hotmail.com

Özet

Dillerdeki yapısal özelliklerden biri de kelime oluşturma/türetme yöntemidir. Dilciler bu konu üzerinde geniş olarak durmuşlar ve bu yönüyle dilleri ayrımlı, bitişimli ve bükümlü olmak üzere üçe ayırmışlardır. Bükümlü diller gurubunda yer alan Arapçada kelime oluşturma yöntemi daha çok iştikāk diye tabir edilen ve bazı usül ve esaslara bağlı kalınarak kök kelimedenden kelime/kelimeler türetme yoluyla olmaktadır. Örneğin belli vezinlere sokulmak veya hareke değişikliği yapılmak suretiyle türetilmesi gibi. Ayrıca köken olarak Sāmī diller topluluğundan olan Arapçanın, önce bu dil ailesi içindeki yeri ve onun kendine has bazı özellikleri üzerinde durulmuş sonra da diğer dünya dilleri arasındaki konumuna yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kelime oluşturma, yapı ve köken itibariyle diller, Arapçanın bazı özellikleri ve dünya dilleri arasındaki yeri.

THE METHODS OF FORMING WORDS IN ARABIC AND ITS PLACE AMONG OTHER LANGUAGES

Abstract

One of the structural features of languages is the way of derivation. Linguistics worked on this subject in detail. They divided languages into three categories; such as isolated, conjugated and flexible languages. Derivating new words in Arabic, which is put into conjugated group is mainly made by adding some letters to the root within certain methods and principles. This is called eshteqaak that is putting words into some syllable measures or changing the marks of them. First, Arabic which is from Sumeel languages was investigated in order to establish its place within this language family according to its origin. Secondly, its own features were studied. Then its place among other world languages was pointed out.

Key words: Forming words, Languages in Terms of Structure and Origin, Some Features of Arabic and its Place Among World Languages.

¹ Dr. Abdülgaffār Hilāl, Tarīkatu't-Tevlid fi'l-Arabiyye ve Menziletühā Beyne'l-Luğāt, Mecellet Minberi'l-İslām, sy: 5, Cemādilülā -1400 / Nisan -1980: 45-49.

Konuşma yeteneğine sahip herkesin meramını pratik ve anlaşılır bir yolla ifade etmede başarılı olduğunu söylememiz gerekir.

XIX. yüzyıl dilbilimcileri bütün dillerde kelime oluşturma yöntemlerini inceleyerek vardıkları sonuçları gerçekçi ölçüler içerisinde açıklamışlar ve kelime oluşturmada izlenen yola göre dilleri üçe ayırmışlardır.

1. Ayrımlı Diller²: (Isolating:el-Fāsile; Isolantes: el-Munfasile veya el-Āzile ; Polysynthetic: Luğatü't-Tecmî veya Luğatü't-Terkîbi'l-Keşîr; Monosyllabiques : el-Luğa Ğayri'l-Mutasarrife veya Ğayri'l-Murtakiye) ³.

Bu tür dillerin ifade gücü son derece yetersiz, sözcükleri oldukça basittir (Zeydân, 1987: 10). Morfolojik açıdan bu tür dillerin kelimeleri, tek şekle bağlı olup sabit ve değişmeyen bir anlam ifade eder. Sentaks açısından cümleler, bağlaç kullanılmaksızın kelimelerin yan yana dizilmesiyle oluşmuştur. Cümlede sözcüklerin görevleri ve birbirleriyle olan bağlantıları ya buldukları konumlardan ya da cümlenin akışından anlaşılmaktadır (Vâfi, 1984: 117).

Ayrımlı dil, cümlede kelime (veya kök) biçimi değişmeksizin daima aynı kalan dildir. Cümleyi oluşturan sözcüklerin dilbilgisel açıdan birbirleriyle olan ilişkileri yapılarına ve hareketlerine (veya gramer kurallarına) göre değil, cümledeki yerlerine göre belirlenir. Çince bu dillerden biridir. Örneğin Çince'de, birinci şahıs tekil zamiri yapı ve hareke değişikliğine uğramaksızın daima ilk şeklini muhafaza eder, sadece cümledeki konumu değişir. Kelimenin konumundaki değişiklik hareke durumunu veya gramer yönünden üslendiği görevi gösterir. Örneğin bu zamir Arapça'da أَكَلْتُ (yedim) fiilinde olduğu gibi أَتْ (bana cevap ver) fiilinde olduğu gibi أَتْ (benim kitabım) isim tamlamasında olduğu gibi أَتْ 'ye dönüşür, vurgu söz konusu olduğunda da أَتْ denir. Çince bunların karşılığında أَتْ أَتْ ، أَتْ أَتْ ، أَتْ أَتْ ، vurgu halinde de أَتْ أَتْ denir (Ferîha, 1989: 48).

Ayrıca bu diller, kullanılan kelimelerin çeşidini artırmak, sıfat ve zarfları, tür ve zamana işaret edenleri, değişik anlamlara gelenleri, tekil, ikil ve çoğulları birbirinden ayırmak için de tenğîme (ses tonu değişikliğine) ihtiyaç duyarlar (Akkād, 1961: 1058).

Bu dillerin en önemli özelliklerinden biri de isim olsun fiil olsun harf olsun, kelimelerinin tek heceli oluşudur. Bağımsız anlamlar belirten sözcüklerin yanı sıra bir sözcüğün aynı zamanda hem isim hem fiil hem de sıfat olarak kullanıldığı görülür (Zeydân, 1987: 12; Alâylî, thz, 122).

Çince'den başka, Güney Afrika sakinlerinin birbirleriyle konuşup anlaştıkları zenci dilleri, Amerikan Kızılderililerinin dilleri, Kuzeydoğu Asya dilleri ve Hâmi

² Bu gruptaki diller için Türkçede Ayrımlı, Tek Heceli, Yalınlayan, Ayrımlı, Ayrımlı terimleri kullanılır. Bkz. Banguoğlu, 1990: 12; Gencan, 1983: 11; Edizkun, 1985: 17; Özkırımlı, 2001: 45; Aksan, 2000: 104.

³ Bu terimler için bkz. Ferîha, 1989: 48; Akkād, Şevvâl-1380/Mart-1961, 1058; Vâfi, 1984: 116 -117; Zeydân, 1987: 12 - 13.

dilleri bu gruptandır. Bazı araştırmacılar bu dillerin bu şekilde olmasını, daha çok ilk topluluklarda yaygın olduğu için halkının ilkel yapısına bağlamışlardır (Vâfi, 1984: 117).

Bu dillere **el-Fāsile** ya da **el-Munfasile** denmesinin sebebi ise kelimelerinin tek yapı üzere bulunması ve harflerinin değişikliğe uğramamasıdır. Ancak kelimelerin düzenli ya da düzensiz yan yana getirilmesi ve birbirlerine bitişmesiyle anlam da değişir. Bu dillere ayrıca, cümlelerinde bağlaç kullanılmadığı için **el-Āzile**, isim ve fiilleri birkaç hece veya parçadan meydana gelen bir öbekten oluştuğu için **Lugātu't-Tecmī** veya **et-Terkībū'l-Keşir**, kelime yapıları ve anlamları değişime uğramadığı için **Ġayr-ı Mutasarrife**, ifade gücü en düşük seviyede olduğu, sıradan basit sözcüklere sahip bulunduğu ve daha çok gelişmemiş toplulukların dilleri olduğu için de **Ġayr-ı Murtakiye** denilmiştir (Akkād, 1961: 1058; Zeydān, 1987:13 ; Alāyilī, thz: 122; Vāfi, 1987: 117).

2. Bitişimli Diller⁴: (Agglutinative: el-Lāsika veya el-Laskıyye veya el-Vaslıyye veya Lugātu'n-Naht; Avrupalılar buna el-Lugātu'l-Ġarviyye veya Murtakiye derler) ⁵.

Bu dillerin en önemli özelliklerinden biri kelimelerinin hiçbir şekilde bünyelerinde değişiklik kabul etmeyen köklerden oluşmasıdır. Kelime oluşumu sözcüklere yalnız başlarına iken anlamları bulunmayan ekler katılarak gerçekleştirilir. Ekler bazen kelime köklerinden önce (prefix: السابقة), bazen de sonra (suffix: اللاحقة) getirilir. Bu eklerin çoğu aslında önceden müstakil anlamlara sahip kelimeler iken bu anlamlarını yitirmişler ve daha sonraları bitiştikleri kelimelerdeki anlam değişikliklerine yardımcı olmak ya da cümleyi oluşturan kısımların birbirleriyle olan ilişkilerine işaret etmek için kullanılmışlardır (Zeydān, 1987: 13; Vāfi, 1984: 116; Alayili, thz: 122).

Bu gruptaki dillerde eklerin bitişmesi dillere göre farklılık gösterir. Bantous⁶ dilinde olduğu gibi bazıları önek alırken, Türkçede olduğu gibi bazıları da sonek alır. Örneğin Türkçedeki **Ev** kelimesinin sonuna çıkma durumunu belirtmek için **-den** (evden), çoğul için **-ler** (evler), hem çoğul hem çıkma durumunu belirtmek için de **-lerden** (evlerden) eklerini getiririz. Bazen bir dilde her iki yöntem bir araya gelebilmektedir. Böylece bazen önek, bazen de sonek kullanılmış olur. Örneğin Iroquois⁷ dilinde, benden kumaş satın almak için gelen şu kimselerden para isterim (اطلب نقودا من هولاء الذين جاؤوا ليشتروا مني الاقمشة) anlamında bir kelimenin bulunduğu söylenir. Bu tür uzun kelimeler Eskimo dilinde çokça bulunur (Vāfi, 1984: 116).

⁴ Bu gruptaki diller için Türkçede Bitişimli, Bitişken, Bağlantılı, Eklemeli terimleri kullanılır. Bkz. Banguoğlu, 1990: 12; Gencan, 1983: 11; Edizkun, 1985: 18; Özkırnımlı, 2001: 45; Aksan, 2000: 104.

⁵ Bu terimler için bkz. Akkād, 1961: 1058; Vāfi, 1984: 115; Zeydān, 1987: 12 - 13; Alāyilī, thz: 122.

⁶ Bantous, Hottentots ve Bochimans kabileleri dışında Orta Afrika'nın güneyinde yaşayan yerli halka verilen adıdır.

⁷ Iroquois, Kuzey Amerika'nın asıl yerlileri olan Kızılderili kabileleridir.

Bu dillere, önek ve sonek almaları sebebiyle **el-Laskiyye** veya **el-Vasliyye** denildiği gibi isim, fiil ve sıfatlar, aralara küçük heceler katılarak veya ilaveler yapılarak oluşturulduğu için **Luġatu'n-Naht**, yapı malzemelerinin tutkalla (veya harçla) birbirlerine iyice tutturulduğu gibi değişik manalar elde etmek amacıyla kelimeleri birleştirildiği için de **el-Luġatu'l-Ġarviyye** denmiştir (Vāfi, 1984: 116; Akkād, 1961: 1058).

Yukarda belirtilenlerin dışında Japonca, Mongulca ve Türkçe dışındaki bir kısım Turan dilleri ile bazı eski toplulukların dilleri bu grupta yer alan diilerdendir (Zeydān, 1987: 13; Alāyilī, thz: 122; Vāfi, 1984: 117).

3. Bükümlü Diller ⁸ (Flexionel: **el-Mutasarrıfe**; Analytiques: **et-Tahliliye** ; Advenced: **el-Murtakiye**) ⁹.

Kelimelerindeki anlam değişikliğinin yapılarındaki değişikliklere bağlı olması morfolojik açıdan, cümlelerin unsurlarının değişik ilişkileri ifade eden müstakil bağlaçlarla birbirine bağlanmış olması da sentaks açısından bu dillerin en ayırıcı özellikleridir (Vāfi, 1984: 115).

Bükümlü diller, kelime kökleri ya da harekeleri değişen dillerdir. Bazen kökler başka unsurlarla birleşir, bazen de başka unsurlar köklerin başlarına, ortalarına ve sonlarına katılır. Bütün bu değişikliklerin neticesinde anlam da değişir (Ferīha, 1989: 49).

Kelimelerindeki anlam değişiklikleri yapı değişikliklerine neden olduğu için bu dillere **el-Mutasarrıfe**, cümlelerin öğeleri belli görevleri olan bağlaçlarla birbirlerine bağlandığı ve cümleleri analiz edilebildiği için de **et-Tahliliyye** adları verilmiştir. Örneğin ذهب محمد و علي من المنزل الى الجامعة (Muhammet ve Ali evden üniversiteye gitti) cümlesinde kelimeler arasındaki bağlantı her biri ayrı bir anlama gelen و ، من ve الى harfi cerleriyle yapılmıştır. Ayrıca bu gurup ile bir önceki gruptaki dillere, geniş bir alana yayılmaları nedeniyle **el-Murtakiye** diller denilmiştir (Vāfi, 1984: 115; Zeydān, 1987: 13). Nitekim uygar dünyanın dilleri bu gruptandır. Dillerin çekimli oluşuna en güzel örnek Arapça'dır. Değişik anlamlar elde edebilmek için kelime köklerinde çekimler gerçekleşir. Örneğin ك ت kökünden استكتب ، مكتوب ، كاتب ، كتب türünde kelimelerin türetilmesi gibi.

Kelime köklerinin ilhāk (katma, ekleme) ve idrāc (araya sokma, sokuşturma) yoluyla çekim kabul etmesi bükümlü dillerin en önemli özelliklerindedir. Zaten idrāc yoluyla çekim kabul eden kelime köklerine sahip olması Ārī dillerin belirgin bir özelliğidir. Bu dillerde iştikak, çoğu bağımsız anlamlar ifade eden ve genellikle kelime köklerinin sonlarına, bazen de başlarına getirilen eklerle yapılır. Örneğin İngilizcedeki **thank** (teşekkür etmek) kelimesinden **thankful** (müteşekkir, minnettar kalan), **unthankful** (nankör, şükran bilmeyen) ve **unthankfulness**

⁸ Bu gruptaki diller için Türkçede Bükümlü, Bükünlü, Bükülen, Çekimli, Tasrifî terimleri kullanılır. Bkz. Banguoğlu, 1990: 12; Gencan, 1983: 11; Edizkun, 1985: 18; Özkırımı, 2001: 45; Aksan, 2000: 107.

⁹ Bu terimler için bkz. Ferīha, 1989: 48; Vāfi, 1984: 115; Zeydān, 1987: 12 - 13.

(şükran bilmeme) kelimeleri türetilebilir. Diğer çekimler de böyle olup Ārī dillerde de geçerlidir (Zeydān, 1987: 14).

Sāmi Dilleri

İlhak yoluyla kelime oluşumunu kabul etmesi sebebiyle Sāmi dillerin Ārī dillere benzerliği söz konusu ise de bağımsız anlamlara sahip ekler kabul etmez. Kelime oluşumunun çoğunlukla hareke değişikliği yoluyla yapılması bu dillerin başlıca özelliğidir. Ayrıca yalın/kök sözcüklerin üç harfli fiillerle başlaması da Sāmī dillerde yaygındır. Sarf kuralları, kelime vezinlerinin anlama göre değişikliğe uğraması yoluyla belirlenir (Zeydān, 1987: 17; Akkād, 1961: 1058). Bu diller iştikakla değişmeyen üç harfli kök kelimelerden oluşmaktadır. Yani iştikak, kelimelerin harflerini etkilemeksizin delaletin türüne dayanak teşkil eden harekelerinde değişiklikler yapar. Örneğin Arapça'daki قَتَلَ (öldürdü) fiilinin aslı الْقَتْلُ (öldürmek) köküdür. Yapılan değişikliğin türüne göre bazı hareke değişiklikleriyle bu kökten isim, fiil ve sıfat türünde kelimeler türetilebilir. قَتَلَ (öldürdü), قَتْلٌ (öldürüldü), قَتْلٌ (düşman), قَتْلٌ (قَتْلٌ kelimesinin çoğulu olup çok fazla öldürenler) onlardan bazılarıdır. Ayrıca med harfleri (ي، و، ا) eklenerek aynı kökten قَاتَلَ (savaştı), قَاتِلٌ (kâtil), قَتِيلٌ (öldürülen), قَتْرٌ (fazlaca öldüren), قِتَالٌ (savaş) ve قَتْلَى (ölüler) şeklinde kelimeler türetmek de mümkündür (Zeydān, 1987: 17).

Hint-Avrupa dil ailesine oranla Sāmī dillerde hareke değişikliği daha geniş rol oynar. Özellikle bu diller ana manaları harekesizlerle (kök harflerle), tāli manaları ise harekelerle ifade edişleri bakımından şunu söylememizi mümkün kılmaktadır: Bu dildeki çekim, kelimelerin içinde gerçekleşmektedir. Arapça'da kök ancak harekesizlerle ortaya çıkar. Harekelere gelince; her sākin harfi kısa ya da uzun (kendisinden sonra med harfi gelen veya gelmeyen) birer fetha, kesra, zamme veya cezm izler. Toplam yedi değişik şekil vardır ve her biri gramer yönünden farklı bir görev üslenmek üzere kullanılır. Bu ise, Sami dillerine, eklere gereksinim duymaksızın bir takım türetilmiş sözcükler oluşturma fırsatı verir (Vendryes, thz:113-114). Bundan dolayı bu dillere iştikak dili denmiş ve bu özellik onlarda kalıcı hale gelmiştir. Bu gurupta yer alan dillerden Arapça, neredeyse kendisinde iştikâkın yaygın ve standart olarak bulunduğu ve kelime sonlarının da cümledeki yerlerine göre harekelendiği tek dildir. (Akkād, 1961: 1058). Arapça'yı aynı dil ailesindeki diğer dillerle karşılaştırdığımızda iştikâkın neredeyse Arapça'ya has bir durum olduğu ortaya çıkar. Bu dillerden olan İbrânice, Süryânice, Kildânice ve Habeşçe ne iştikâkının bolluğu ne kaidelerinin çeşitliliği ne de konuşana kısa ve pratik yolla meramını ifade etme imkanı sağlaması bakımından Arapça'ya denk düşmemektedir. (Akkād, Eşat Müctemeat fi'l-Luğa ve'l-Edeb: 101). Keza iştikak esaslarında Arapça ile ortak olan diğer diller, türetilen kelimeleri, bütün parçalarına yansıyan ve yapılarıyla anlamları arasında olabilen en güzel uyumu sağlayan vezinlerle biçimlendirmede, Arapça'nın ulaştığı seviyeye ulaşamamışlardır (Akkād, el-Luğatu'ş-Şaira: 13).

Arapça'nın Bazı Ayrıcalıkları

İştikak meselesinde Arapça ile diğer dilleri karşılaştırdığımızda - daha önce de belirtildiği üzere - kelime yapılarındaki değişikliklere rağmen Arapçanın, med harfleri dışında el-Hurūfu's-Sāmīte (sessiz harfler) adı verilen harfler sayesinde daha sağlam, daha kalıcı ve daha güçlü temellere oturduğunu görürüz. Kelime her nerede bulunursa bulunsun bünyesindeki değişmeyen asıl harfleri bunlar oluşturur. Madde başlarındaki kelimelerin anlamlarını belirleyenler de bu harflerdir.

Mananın çeşitlenmesine katkı sağlayan hareketlerle birlikte med harfleri de değişik vezinlere bağlı olarak kelimelerdeki anlamların çeşitlilik kazanmasına katkıda bulunur (Mubārek, Hasaisu'l-Arabiyye ve Menhecüha'l-Asil:19). Örneğin ana maddesi نظر (baktı) olan bir kelimedenden ينظر (bakıyor), ناظر (bakan), منظور (bakılan), نظير (benzer, denk), نظائر (benzerler), نظارة (gözlük), مناظرة (tartışma, münâzara), منظار (ayna, mikroskop, teleskop vs. gibi bakacak alet), منتظر (bekleyen) gibi ancak vezinler sayesinde birbirlerinden seçilebilen isim, fiil ve sıfat türünde tekil ve çoğul bir çok kelime türemektedir (Akkād,1960: 13). Ayrıca سألتمونيها kelimesindeki harflerin tamamı da kelime oluşumunda birtakım görevler üslenir (Mubārek, Fıkhu'l-Luğa: 152).

Arapça, vezin ve hareke değişikliği sayesinde ince ve derin anlamlar ifade etmesi yönüyle de bir üstünlüğe sahiptir. Öyle ki örneğin, kaynağı iç duygular olan sözcüklerin anlamlarıyla organlar olan sözcüklerin anlamları arasında bariz farklar göze çarpar. Örneğin الكبر (yaşta büyüklük) ile التكبر (kibirlenme), العلم (ilim) ile التعلم (öğrenme), الفقه (fıkıh, islam hukuku) ile التفقه (fıkıh ilmi tahsil etme, bir şeyi tam anlama) kelimeleri arasındaki anlam değişikliklerinin farkına varmak çok da zor değildir (Emin, thz: 46).

Arapça'da genel düşünce yapılarına işaret eden anlam ve sözcüklerin bulunması onu konuşan ve okuyan kişiye güven verir. Öyle ki düşünce dünyasında, faillik, mefulluk, yer, zaman, sebep, olay, alet gibi tümel anlamlar vardır. Bu tür tümel anlam ve düşünce kalıpları, tüm parça ve ayrıntıları gösteren manaların kaynağı kılmak suretiyle çoğaltmak ve tüm tikel ve ayrıntılı anlamları onlara dayandırmak mümkündür (Mubārek, Fıkhu'l-Luğa: 98).

Harflere gelince; onlar Arapça'da iki gruptur. Biri asıl manaların oluşmasını ve çoğalmasını sağlayan sessiz harfler (alfabe harfleri) diğeri ise fail, mef'ul, sıfat, mazi, muzari gibi kelime yapılarında kendini gösterip anlam değişikliği sağlayan med harfleridir. Arapçada harflerin bu şekilde gruplandırılıp belli görevler üslenmesi bu dili mükemmelliğin doruğuna taşımıştır. Temel harflerin birbirleriyle olan uyumu ile birlikte hareke değişikliklerinin, malum, meçhul, ism-i fail ve ism-i mef'ul gibi bazı kelimelerde basit de olsa bir takım değişikliklere sebep olduğu görülür (Mubārek, Fıkhu'l-Luğa: 154).

Böylece Arapça'da, önlere ve sonlara eklenen hiçbir eki kabul etmeyen, sözcük oluşumunu kelimenin içinde ve tek kökten tamamen istikak yoluyla sağlayan mükemmel bir morfolojik yapının bulunduğuna şahit olmaktadır.

Arapça'da Kelime

Öyle görülüyor ki Arapça'da kelime, sanki eritilerek parçalara ayrılmış, sonra kalıba dökülmüş, ana maddesi daima korunarak kenarları ve ortaları doldurulmuş ve sonunda kelimeden kelimeye değişmeyen belirli yapı ve ölçü içerisinde ortaya çıkmıştır (Mubârek, Fıkhü'l-Luğa: 100).

Bunun için sözcüklerin yapıları ve Arapça kelimenin ölçüleri, Arap dilinin bütün lafızlarına kaynaklık eden melodik birimler şeklinde oluşmuştur. Şiir olsun nesir olsun şayet cümle, oluşumu esnasında usta bir dilci marifetiyle ortaya konulduğu zaman, Arap sanatının süslemelerini çağrıştıran melodik birimlere dönüşmüş olur. (Mubârek, Fıkhü'l-Luğa: 104 -105).

Üç harfli köklerde kendini gösteren bu özellikler genel anlamı kapsamış, uzun ve kısa hareketlerle ve Arapça'da bilinmekte olan diğer ziyade harflerle çeşitlilik kazanmıştır. Öyle ki bu çeşitlilik, yörüngesinde manaların seyrettiği genel bir çerçeve çizmiş, konuşmacı ve araştırmacıyı da başka bir dili kullanırken oluşabilecek zorlu ve uzun bir çabayla iyicene karşı karşıya bırakmıştır.

Latin dilleri üzerinde araştırmada bulunan biri bu dillerin kelimeleri içinde değişmeyen birkaç harfi çoğu zaman bir arada göremez, onların tamamı ya da çoğunluğu tasrifte kelimelerde ya değişikliğe uğramış ya da kaybolmuştur. Üzerinden yıllar geçtikçe seslerinde bile değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler bazı kelime köklerinde gerçekleşmezken diğer bazılarında gerçekleşmiş ve aralarındaki ilişki de kopmuştur. Örneğin **Cheval** (at) kelimesindeki "ch" aslında "c" idi. Ondan türeyen bazı kelimelerde bu harf "ch" ye dönüşürken, **Cavalier** (atlı, suvari) kelimesinde olduğu gibi diğer bazısında da aynen kalmıştır (Mubârek, 1960b: 23). Değişikliğe uğrama veya yerlerinde sabit kalmama yönüyle ya da manaya delaletleri ve işlevleri bakımından med harfleri ile diğerleri arasında hiçbir fark yoktur. Ayrıca bu, diğer dillerin sessiz harfleri arasındaki ilişkinin manaya yansıtacağı anlamına da gelmez. Örneğin Fransızcadaki **oeuvre** (sarhoş) ve **ouvre** (eser, telif) kelimeler ile **Livre** (kitap) ve **Levre** (dudak) kelimeleri arasında bir anlam ilişkisi kurmak mümkün değildir (Mubârek, Fıkhü'l-Luğa: 258 - 259).

Fransızca ve İngilizcenin sesli harfleri arasındaki bu uyumsuzluk, çoğu kere kendisinden sözcük türetilen kelimenin aslının ve anlamının değişmesine yol açan bir temel uyumsuzluktur. Örneğin aşağıda verilen Fransızca kelimeler arasındaki anlam farklılıkları kelimelerin yapılarında yer alan sesli harflerden kaynaklanmaktadır. **Male** (erkek), **moule** (kalıp, örnek), **mal** (kötülük, elem, acı), **mille** (bin, uzunluk ölçü birimi), **mulle** (tekir balığı); **peu** (az), **peau** (cilt, deri), **pas** (adım, basamak), **puis** (sonra) (Mubârek, Fıkhü'l-Luğa: 179).

Bu diller, belli anlamlar elde edebilmek için kelime oluşturmada veya türetmede sözcüğün önüne veya sonuna bazı harfler ilave etme esasına dayanır. Örneğin ism-i fail elde edebilmek için Fransızcada kelimenin sonuna **-ent**, İngilizcede **-er** takıları getirilir. Yine Fransızcada kelimenin başına eklenen **-in** olumsuzluğa, **-er** tekrara; sonuna eklenen **-tion** olaya, **-ment** de duruma işaret eder (Mubārek, Fıkhü'l-Luğa, 120-121).

Başka dillerde kelimeler tek yapıda, yani kalıptadır. Ancak bu kalıp ne anlam birliğine ne de isim, fiil ve harflerin türlerine işaret eder. Bu dillerin bir kısım kelimeleri arasında sonradan oluşan bazı benzerlikler olmasaydı kelime sayısınınca vezin ortaya çıkacaktı. Öte yandan bu dilde bazı isim, fiil ve harfler vardır ki vezinleri ve manaları arasında en ufak bir ilişki dahi bulunmamaktadır (Akkād, el-Lugatu'ş-Şaira: 13).

Bu şekilde Arapça'da kelime oluşturma, dil üzerinde tasarrufta bulunmanın, beyan yönünden dillerin en gelişmiş olmanın, çok geniş bir kitle tarafından kullanılır olmanın, oldukça zengin bir kelime birikimine ve çok ince ifade gücüne sahip bulunmanın nedenleri ortaya çıkmış bulunmaktadır. Ayrıca Arapça kelimeler arasındaki ilişkiler her daim canlı ve taze olup kelime oluşumu iştikak metoduna dayanmakta ve kelime kökleri sabit olup değişmemektedir.

İlerlemişlik ve gelişmişlik bakımından en mükemmel dil, fonetiği ve gramer kuralları tanzim edilerek sağlam temellere oturtulmuş olan dildir. Arapça'da bunların varlığının kanıtı bu dile mensup olmayanların ortaya koydukları bilimsel gerçeklerdir, yoksa o dil mensuplarının ispatsız ve dayanaksız bir şekilde boş yere kuru bir milliyetçilik övücüne kapılıp onunla övünmeleri değildir.

KAYNAKÇA

- ALĀYİLĪ, Abdullah, (thz.), *Mukaddime li Dirāset-i Luġati'l-Arap*.
- AKKĀD, Abbās Mahmūd, (Şevvāl-1380 / Mart-1961), *el-Lüġatu'l-Arabiyye Beyne Luġāti'l-Hadārati'l-Asriyye*, Kahire, Mecelletü'l-Ezher.
- AKKAD, Abbas Mahmud, (thz.), *Eştāt Müctemiāt fi'l-Luġa ve'l-Edeb*.
- AKKAD, Abbas Mahmud, (thz.), *el-Luġatu's-Şāira*.
- AKSAN, Doġan, (2000), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara.
- BANGUOĞLU, Tahsin, (1990), *Türkçenin Grameri*, Ankara.
- EDİZKUN, Haydar, (1985), *Türk Dilbilgisi*, İstanbul.
- EMİN, Osman, (thz.), *Felsefetü'l-Luġati'l-Arabiyye*.
- FERİHA, Enis, (1989), *Muhādarāt fi'l-Lehacāt ve Uslūbu Dirāsetihā*, (Beyrut: Dāru'l-Cīyl).
- GENCAN, Tahir Nejat, (1983), *Dilbilgisi*, İstanbul.
- MUBĀREK, Muhammed, (1960.), *Fikhu'l-Luġa*, (Şam: Matbaatü Cāmiati Dimaşk).
- MUBAREK, Muhammed, (thz.), *Hasāisu'l-Arabiyye ve Menhecühā'l-Asīl fi't-Tecdīd ve't-Tevlīd*.
- ÖZKIRIMLI, Atilla, (2001), *Türk Dili Dil ve Anlatım*, İstanbul.
- VĀFĪ, Ali Abdulvāhid, (1984), *İlmu'l-Luġa*, (Kahire: Dār-u Nahdati Mısır li't-Tab'ı ve'n-Neşr).
- VAFİ, Ali Abdulvahid, (1973), *Fikhu'l-Luġa*, (Kahire: Dar-u Nahdati Mısır li't-Tab'ı ve'n-Neşr).
- VENDRYES, (thz.), *Le Language*
- ZEYDĀN, Corcī, (1987), *el-Felsefetü'l-Luġaviyye ve'l-Elfāzu'l-Arabiyye*, (Beyrut: Dāru'l-Cīyl).